

УДК 657

ГЛОБАЛЬНІ ТА НАЦІОНАЛЬНІ ТОЧКИ ЗОРУ НА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЇ БУХГАЛТЕРА

А. С. Ярощук

студентка 2 курсу, група ОіО-21, навчально-науковий інститут економіки та менеджменту
Науковий керівник – к.е.н., професор С. Я. Зубілевич

*Національний університет водного господарства та природокористування,
м. Рівне, Україна*

Сучасні виклики, пов'язані з глобалізацією економіки, стрімким розвитком інформаційних технологій, іншими чинниками, стали причиною активного обговорення майбутнього професії бухгалтера. У статті узагальнені погляди закордонних та вітчизняних вчених, професійних організацій бухгалтерів та аудиторів на перелік чинників, їх вплив на компетентності та перспективи подальшого розвитку професії.

Ключові слова: бухгалтер, чинники змін, майбутнє професії, компетентність бухгалтера

Современные вызовы, связанные с глобализацией, стремительным развитием информационных технологий, другими факторами, стали причиной активного обсуждения будущего профессии бухгалтера. В статье обобщены взгляды зарубежных и отечественных ученых, профессиональных организаций бухгалтеров и аудиторов на перечень, влияние факторов на компетентности и перспективы дальнейшего развития профессии.

Ключевые слова: бухгалтер, факторы изменений, будущее профессии, компетентность бухгалтера

The current challenges of globalization, the rapid development of information technology, and other factors have led to an active discussion of the future of the accounting profession. The article summarizes the views of foreign and domestic scientists, professional organizations of accountants and auditors on the list of factors, those impact on competencies and prospects for further development of the profession.

Keywords: accountant, drivers of changes, future of profession, accountant competence

В останні роки у вітчизняній та закордонній науковій і професійній літературі значно зросла кількість досліджень, пов'язаних із перспективами розвитку професії бухгалтера. Під сумнів ставиться саме її існування. Досягнення науки про дані та штучного інтелекту відкривають нові погляди на провадження бізнесу, місце бухгалтера у ній. Потужним каталізатором впровадження новітніх технологій виявилася пандемія COVID 19.

Тому метою даного дослідження було вивчення точок зору на глобальному та національному рівнях на основні чинники змін, їх вплив на компетентності майбутнього представника професії. Для його проведення було використано аналіз, синтез, порівняння позицій учених та практиків щодо чинників впливу на професію, графічний метод.

Більшість вітчизняних вчених вважають основним чинником впливу саме сучасні інформаційні технології. Узагальнення їх точок зору проведено у табл. 1. Як видно з табл. 1, найбільше уваги вітчизняні дослідники приділяють саме новітнім (цифровим) технологіям.

Зокрема, дослідження С. Василішина, Л. Гаврілової і Я. Топольник, зосереджене тільки на впливі цього чинника, водночас інші розглядають дещо ширший спектр чинників.

Вітчизняний науковець Н. Мельник узагальнила основні чинники впливу на професію, в основному базуючись на закордонних дослідженнях, і зазначила, що «фахівці з обліку змушені коригувати свої раніше статичні функції, зважаючи на розвиток світової економіки, новітні технології та технологічні розробки, інновації та тенденції в бізнес-середовищі» [6, С. 204].

Висновок вчених одностайний: «зникнення професії бухгалтера внаслідок цифрових технологій неможливе. Перспектива бухгалтерської професії в цифровому світі має базуватися на трансформації місії бухгалтера» [1].

Таблиця 1

Основні чинники впливу на професію бухгалтера за вітчизняними дослідженнями

Назва чинника	Автори досліджень						
	С. Василішин [1]	Л. Гаврілова, Я. Топольник. [2]	Н. Головай, В. Волинеш, Н. Гордолова [3]	М. Кулинич, А. Шворак, Л. Жиленко [4]	Н. Лобода, В. Ігнатишина, В. Беднарчук [5]	Мельник Н. [6]	І. Плікус, Т. Жукова, О. Осадча [7]
Розвиток світової економіки (глобалізація)	-	-	+	-	-	+	-
Новітні (цифрові) технології	+	+	+	+	+	+	+
Тенденції бізнес-середовища: зростання невизначеності та прискорення змін	-	-	-	-	-	+	-
Розвиток постіндустріального (інтелектуального) суспільства	-	+	-	-	-	-	-

Що стосується досліджень, проведених на глобальному рівні такими професійними організаціями, як Міжнародна федерація бухгалтерів (IFAC), національні професійні організації, які мають своїх членів у багатьох країнах світу, – AICPA, ACCA, ICAEW, ICAS, то вони достатньо одностайні щодо переліку чинників («драйверів») впливу (табл. 2).

Таблиця 2

Основні чинники впливу на професію бухгалтера за працями закордонних досліджень

Назва чинника	ACCA [8]	AICPA [9]	ICAEW [10]	ICAS [11]	IFAC [12]
Розвиток світової економіки (глобалізація)	+	+	+	+	+
Глобальні стандарти фінансової та нефінансової звітності (на кшталт інтегрованої звітності)	+	+	+	+	+
Цифрові технології	+	+	+	+	+
Тенденції бізнес-середовища: зростання невизначеності та прискорення змін	+	+	+	+	+

Слід зауважити, що відмінністю точки зору на глобальному рівні є більш комплексне врахування чинників впливу. Однак висновки закордонних дослідників співпадають з висновками вітчизняних: професія не зникне, а буде трансформована. Однак комплексний вплив чинників безпосередньо обґрунтовує низку компетентностей, які слід насамперед отримати тому, хто хоче відповідати викликам сьогодення.

Л. Гаврілова і Я. Топольник розкривають зміст перетворень, які відбуваються під впливом розвитку цифрових технологій, через зміст поняття «цифрова компетентність». Для

цього вони користуються загальним поняттям компетентності «як інтегрованої здатності особистості, яка складається із знань, умінь, досвіду, цінностей і ставлення, що можуть цілісно реалізовуватися на практиці» [2, С. 10]. На їхню думку, цифрова компетентність поєднує і цифрову грамотність, і цифрову культуру.

Щодо впливу, Н. Головай, В. Волинець, Н. Гордополова узагальнили своє бачення впливу на компетентності за сферами діяльності представників професії – професіонали, учені та викладачі [3]. Не зовсім погоджуємося з таким підходом, зважаючи на сучасні вимоги до практиків, які в багатьох випадках мають бути дослідниками, а також коучами і менторами. В свою чергу, викладачі та вчені сьогодні повинні мати відповідний практичний досвід, який є складовим їх педагогічної активності. І всі без виключення повинні постійно підвищувати свою компетентність у сфері комп'ютерних технологій.

С. Василішин обґрунтовує необхідність зміни назви професії під впливом трансформації її змісту, розглядаючи послідовно зміну професійних функцій від бухгалтера до облікового гаранта економічної безпеки [1]. На нашу думку, «обліковий гарант економічної безпеки» певною мірою відображає зміст нових функцій, проте не може розглядатися як нова назва професії.

Подібними також є їх висновки стосовно переліку найактуальніших компетентностей (табл. 3). Свої висновки ці організації втілили у стандартах професійної освіти (IFAC) та вимогах до програм сертифікації своїх членів (AICPA, ACCA, ICAEW, ICAS).

Таблиця 3

Складові компетентностей, які слід розвивати для відповідності викликам майбутнього

	ACCA [8]	AICPA [9]	ICAEW [10]	ICAS [11]	IFAC [12]
Цифрові технології	+	+	+	+	+
Знання і навички з стратегічного управління	+	+	+	+	+
Розвиток інтегрованого мислення	+	+	+	+	+
М'які навички:					
критичне мислення	+	+	+	+	+
здатність до навчання протягом усього життя	+	+	+	+	+
лідерство	+	+	+	+	+
вміння працювати в команді	+	+	+	+	+
комунікаційні навички	+	+	+	+	+

Інтелектуальні технології дозволять розкрити набагато більше інформації ніж це робиться сьогодні у річних звітах компаній. Їх використання покращить співпрацю із зацікавленими сторонами та широкими спільнотами. Розумні програмні системи, включаючи хмарні обчислення, сприятимуть тенденції до надання послуг на умовах аутсорсингу. Так, пошук шляхів вирішення проблеми інтегрованого розкриття фінансових, соціальних та екологічних показників потребуватиме зовсім інших навичок – не роботи з цифровою інформацією, а навичок формування значних обсягів описової інформації.

Найбільш революційні прогнози щодо нових назв професійних ролей, які відіграватимуть бухгалтери у майбутньому, надала в своєму останньому дослідженні британська професійна організація ACCA. Майбутній бухгалтер, на думку дослідників, зможе себе реалізувати у п'яти сферах: надання впевненості (аудит, управління ризиками та дотримання вимог); бізнес-трансформація (підготовка та здійснення організаційних змін, підтримання стійкого бізнесу); керування даними (генерування перспективного аналізу для підтримки прийняття рішення); управління даними; управління стійкістю компаній (трансформування управлінського обліку для постійно зростаючих груп зацікавлених сторін).

Опрацювавши наукові роботи та результати досліджень вітчизняних і закордонних досліджень, можемо зробити висновок, що професія бухгалтера змінюється внаслідок глобалізації, нових технологій, цифрової економіки, змін у регулюванні та стандартах бухгалтерського обліку та звітності, яка тепер все більше міститиме нефінансову інформацію. Такі тенденції слід розглядати і як виклики, і як нові можливості для професійного розвитку фахівців у сфері обліку. Адаптація до нового середовища потребує змін знань, вмінь та навичок. Зміна змісту професійних компетентностей та обов'язків призведе до зміни назви професії.

1. Василішин С. І. Трансформація місії та назви професії бухгалтера під впливом запитів зміцнення економічної безпеки підприємств в умовах діджиталізації економіки. *Ефективна економіка*. 2020. № 7.
2. Гаврілова Л. Г., Топольник Я. В. Цифрова культура, цифрова грамотність, цифрова компетентність як сучасні освітні феномени. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2017. № 5. Том 61. С. 1–14.
3. Головай Н. М., Волинець В. І., Гордополова Н. В. Сучасні тенденції розвитку бухгалтерського обліку та їх вплив на розвиток бухгалтерської професії в Україні. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Вип. 17. С. 806–809.
4. Кулинич М., Шворак А., Жиленко Л. Впровадження цифрової грамотності в умовах майбутніх змін професії бухгалтера. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2020. № 1. С. 216–224.
5. Лобода Н. О., Ігнатишина В. М., Беднарчук В. В. Розвиток бухгалтерської професії в Україні: сучасні тенденції. *Молодий вчений*. 2019. № 11 (75). С. 534–537.
6. Мельник Н. Г. Тенденції та виклики розвитку бухгалтерської професії. *Бізнесінформ*. 2019. № 9. С. 200–205.
7. Плікус І., Жукова Т., Осадча О. Модель професії бухгалтера в епоху цифрових трансформацій: ключові напрями компетентностей бухгалтера. *Приазовський економічний Вісник*. 2019. Вип. 1 (12). С. 200–205.
8. Professional accountants – the future: drivers of change and future skills. *The global body for professional accountants*. URL: www.accaglobal.com (дата звернення: 15.11.2020).
9. CPA Horizons 2025. URL: <https://www.aicpa.org> (дата звернення 15.11.2020).
10. The Future Professional. URL: <https://www.icaew.com/learning-and-development/aca/aca-employers/the-future-professional>. (дата звернення: 15.11.2020).
11. The 21st century accountant: the future of your profession course. URL: <https://www.icas.com> (дата звернення: 15.11.2020).
12. Future-Fit Accountants: Roles for the Next Decade. <https://www.ifac.org> (дата звернення: 15.11.2020).